

چالش‌های عصر ائمه (ع) : (مشکلات فرهنگی ، اجتماعی ، سیاسی پس از رسول خدا (ص))

ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر (ص) : پس از رحلت پیامبر نوشتن احادیث آن حضرت ممنوع شد و کسانی که به احادیث علاقمند بودند آن را به حافظه می‌سپردند و این احادیث را به دیگران منتقل می‌کردند. نگهداری حدیث به این شیوه نتایج نامطلوبی داشت (الف) امکان کم و زیاد شدن عبارات یا فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد. (ب) شرایط مناسب برای جعل احادیث ایجاد شد. (پ) مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره بودند و سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت می‌دادند. این اوضاع نابسامان حدیث برای پیروان ائمه (ع) پیش نیامد زیرا احادیث پیامبر نزد ایشان حفظ شده بود و شیعیان این احادیث را از طریق این بزرگواران که انسان‌هایی معصوم بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا (ص) معتبر و موثق بود ، به دست می‌آوردند.

تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث : برخی از عالمان وابسته به قدرت و گروهی از علمای اهل کتاب مثل کعب‌الاحبار که ظاهراً مسلمان شده بودند، از موقعیت برکناری امام معصوم (ع) استفاده نموده و به تفسیر قرآن پرداختند. برخی از آن‌ها در مساجد می‌نشستند و داستان‌های خرافی برای مردم نقل می‌کردند. حاکمان به اندیشه‌هایی که به قدرت آن‌ها کمک می‌کرد میدان می‌دادند. برخی از دنیادوستان به جعل حدیث می‌پرداختند و جایزه می‌گرفتند.

ارائه الگوهای نامناسب : عموم مردم در اعتقادات و عمل، شخصیت‌های برجسته جامعه را الگو قرار می‌دهند. هرچه از زمان پیامبر فاصله می‌گیریم، شخصیت‌های اسلامی مانند امامان به انزوا کشیده می‌شوند و افرادی که از معیارهای اسلامی به دورند، در جامعه جایگاهی برجسته پیدا می‌کنند.

تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت : پیامبر (ص) حکومتش را بر پایه عدل بنا کرد و اعلام کرد همه انسان‌ها از یک مرد و زن آفریده شده‌اند و ملاک، گرامی بودن تقواست. حاکمان بنی‌امیه و عباس مسیر حکومت را بعد از رحلت رسول خدا (ص) عوض کردند و برای خود و اطرافیان کاخ‌های مجلل ساختند. این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر (ص) را به جامعه‌ای بی‌توجه به سیره و روش پیامبر (ص) تبدیل کرد.

احیای ارزش‌های راستین در سال ۱۱ دین و زندگی

حضرت علی (ع) وقتی رفتار مسلمانان روزگار خود را مشاهده می‌کرد با روشن‌بینی و درک عمیقی که از نتیجه رفتارها داشت آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش‌بینی می‌کرد. به علت عدم توجه مسلمانان به هشدارهای حضرت علی (ع) آنچه امام پیش‌بینی کرده بود به وقوع پیوست. بنی‌امیه بر مردم حاکم شد و دنیای اسلام را بار دیگر به جاهلیت بازگرداند. ائمه اطهار (ع) در مقابل تفسیرهای نادرست از اسلام ، آموزه‌های قرآن و سخنان واقعی پیامبر (ص) را در اختیار جامعه قرار دادند.

اقدامات ائمه اطهار (علیهم السلام) در راستای تعلیم دین و مرجعیت دینی

۱- **تعلیم و تفسیر قرآن کریم :** حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می‌دادند تا قرآن را با اندیشه‌های باطل خود تفسیر کنند. امامان بزرگوار در هر فرصتی معارف این کتاب آسمانی را بیان می‌کردند.

۲- **حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) :** پس از رحلت پیامبر (ص) نوشتن احادیث ایشان ممنوع شد. حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س) به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر (ص) را به فرزندان و یاران خود آموختند و خواستند که به نسل‌های بعدی منتقل کنند.

حدیث زنجیره طلایی : هنگامی که امام رضا (ع) به اجبار مأمون از مدینه به سمت مرو می‌رفت در شهر نیشابور به مردم فرمودند: من از پدرم امام کاظم (ع) شنیدم و ایشان از پدرم امام صادق (ع) و ایشان از پدرم ... و ایشان از رسول خدا (ص) شنیدند که فرمود خدا می‌فرماید : لا اله الا الله قلعه محکم من است. هر کس به این قلعه محکم من وارد شود از عذاب من در امان می‌ماند. امام رضا (ع) فرمود : اما به شرط‌های آن و من از شرط‌های آن هستم.

درس ۸ سوال ۱۱

نحوه بیان حدیث زنجیره طلایی نشان می‌دهد که چگونه احادیث رسول خدا (ص) از امامی به امام دیگر منتقل می‌شده است. به جهت توالی و پشت سر هم آمدن اسامی امامان در آن، به حدیث سلسله الذهب (زنجیره طلایی) مشهور است. مقصود امام (ع) از بیان این حدیث این است که توحید یک لفظ و شعار نیست و تجلی توحید با ولایت امام که همان ولایت خداست میسر است.

۳- **تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو:** با گسترش سرزمین‌های اسلامی سوال‌های مختلفی در زمینه احکام، اخلاق، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه اطهار (ع) با تکیه بر علم الهی خود به دور از گوشه‌گیری و حضوری فعال درباره همه مسائل اظهار نظر کردند و سبب شد در کنار قرآن و سیره پیامبر (ص) کتاب‌های بزرگی در حدیث و سیره ائمه اطهار (ع) فراهم آید. از جمله نهج‌البلاغه (از امام علی (ع)) - صحیفه سجادیه (از امام سجاد (ع))

* دانشمندان و روایان حدیث سخنان رسول خدا (ص) و ائمه اطهار (ع) را گردآوری کردند. مانند: کافی از کلینی، من لایحضره الفقیه از شیخ صدوق، تهذیب و استبصار از شیخ طوسی می‌باشند که به این چهار کتاب **کتب اربعه** می‌گویند.

* **تربیت شخصیت‌های اسلامی:** یکی از اقدامات ائمه اطهار (ع) تربیت شاگردان و دانشمندان برجسته و بزرگ بود که در علم و ایمان و تقوا و جهاد در راه خدا سرآمد انسان‌های زمان خویش بودند.

* یاران برجسته رسول خدا (ص) مانند سلمان فارسی و عمار پس از رحلت پیامبر (ص) گرد امام علی (ع) جمع شدند. امام علاوه بر توجه به آنان دانشمندانی مانند کمیل بی‌زیاد و عبدالله بن عباس (مفسر قرآن) را تربیت کرد.

* اسامی ۱۷۰ نفر از شاگردان امام سجاد (ع) یا کسانی که از ایشان حدیث نقل کرده‌اند در تاریخ ثبت شده مانند ابو حمزه ثمالی، از دوران امام باقر (ع) به بعد، عصر شکل‌گیری و حضور اندیشه‌های گوناگون و مذاهب مختلف در جامعه بود. در این شرایط ائمه اطهار (ع) به تربیت افرادی اندیشمند و متخصص در زمینه‌های اعتقادی، علمی و فقهی اقدام کردند که سرآمد دانشمندان زمان خود بودند.

جهاد در راستای ولایت ظاهری

امامان (ع) از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند: ۱- رهبری جامعه از جانب خداوند به آن‌ها سپرده شده بود و لازم بود حاکمان غاصب را برکنار کنند. ۲- حاکمان غاصب قوانین اسلام را زیر پا می‌گذاشتند و به مردم ستم می‌کردند. امامان (ع) وظیفه داشتند حاکمان را امر به معروف و نهی از منکر کنند و از حقوق مردم دفاع نمایند.

امامان (ع) در مبارزه با حاکمان از این اصول تبعیت می‌کردند.

عدم تأیید حاکمان: امامان (ع) هیچ‌یک از حاکمان عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا (ص) تأیید نمی‌کردند و این عدم تأیید را به شیوه‌های مختلف به مردم اعلام می‌کردند.

معرفی خویش به عنوان امام برحق: آن بزرگواران همواره خود را به عنوان امام و جانشین برحق پیامبر اکرم (ص) معرفی می کردند به گونه ای که مردم بدانند تنها آن ها جانشینان رسول خدا (ص) و امامان برحق جامعه اند.

انتخاب شیوه های درست مبارزه: امامان (ع) شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با شرایط زمان برمیگزیدند به نحوی که هم تفکر اسلام راستین باقی بماند و هم بنای ظلم بنی امیه و بنی عباس سست شود و هم روش زندگی امامان (ع) به نسل های آینده معرفی گردد. از این رو ائمه اطهار (ع) مبارزات خود را براساس اصل تقیه پیش می بردند و سعی می کردند به دشمن بیشتر ضربه بزنند و کمتر ضربه بخورند.

درس ۱ - سال ۱۱

* نمونه هایی از شیوه مبارزه ائمه (ع)

حضرت علی (ع) از حق مسلم خود در جامعه محروم ماند و برای حفظ اسلام نوپا سکوت کرد. گوشه گیری در پیش نگرفت و هرجا لازم بود انتقاد می کرد و هرجا لازم بود کمک می کرد. آن امام بزرگوار وقتی حکومت را به دست گرفت این اهداف را دنبال کرد:

۱- برقراری عدالت در جامعه ۲- برکناری فرمانداران فاسد همچون معاویه.
امام حسن (ع): مانند پدرش به جهاد علیه معاویه پرداخت، معاویه با صرف هزینه های زیاد و نیرنگ، فرماندهان سپاه و مردم را با خود همراه نمود. امام با سنجیدن جوانب کار با معاویه قرارداد صلح امضا نمود.

امام حسین (ع): در زمان معاویه همان روش برادر بزرگوارش را در پیش گرفت و علیه معاویه جهاد نکرد، ولی در زمان یزید روش خود را تغییر داد و علیه یزید قیام نمود و بزرگ ترین حماسه تاریخ را رقم زد.

امام سجاد (ع): بعد از شهادت امام حسین (ع) شیعیان سرکوب شدند. امام سجاد (ع) در کنار گسترش معارف از طریق دعا، به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت و تشیع را به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه فعال کرد.

امام باقر (ع): در اثر فعالیت های امام سجاد (ع) معرفی اسلام اصیل در زمان امام باقر (ع) فرارسید. تربیت شاگردان و دانشمندان، به عنوان اولین اقدام امام و پایه گذاری یک مدرسه علمی در مدینه از دستاوردهای امام باقر (ع) بود. امام قیام را علیه حاکمان مناسب نمی دید.

امام صادق (ع): در زمان امام صادق (ع) دو جریان علیه امویان فعالیت می کردند. یکی عباسیان و دیگر علویان، اجازه قیام به زیدبن علی، عموی خود، توسعه جهاد علمی که امام باقر (ع) پایه گذاری کرده بود و تربیت هزاران شاگرد در رشته های مختلف، از اقدامات آن امام بزرگوار بود.

امام کاظم (ع): در این دوره اختناق شدت گرفت اما امام دست از مبارزه برنداشت، تربیت شیعیان نیز از اقدامات ایشان بود امام کاظم (ع) سال های طولانی در زندان بود و به وسیله هارون در زندان به شهادت رسید.

امام رضا (ع): ده سال از امامت امام رضا (ع) در دوره هارون عباسی بود. مأمون برای جلب امام و علویان به خود، به اجبار و زور، امام را ولیعهد و جانشین خود معرفی کرد. مأمون به خاطر ناکامی در نقشه های خود امام را به شهادت رساند.

امام جواد (ع): با شهادت امام رضا (ع) مرحله بسیار سخت برای شیعیان به وجود آمد. ارتباط و رفت و آمد معمولی به خانه امام جواد (ع) مشکل شد.

امام هادی (ع) : امام را به اجبار به سامراء که مرکز خلافت بود، آوردند و در یک پادگان نظامی منزل دادند. ایشان در همان پادگان به شهادت رسیدند.

امام حسن عسکری (ع) : مانند امام هادی (ع) در همین محلّ به همین ترتیب به شهادت رسید.

در دوره سه امام آخر، امامان افرادی را به عنوان وکیل یا نماینده خود در شهرهایی که شیعیان حضور داشتند منصوب می کردند ارتباط از طریق وکیل زمینه را برای غیبت امام عصر (عج) آماده می کرد.

* نتیجه فداکاری امامان بزرگوار آن بود که دین اسلام در تاریخ ماند و پیام الهی یعنی قرآن کریم حفظ شد.

* پس شایسته است به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران به تشیع نشویم، شیعه بودن تنها به اسم نیست بلکه اسم باید با عمل همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید. امام صادق (ع) به شیعیان فرمودند : « مایه زینت ما باشید نه مایه زشتی ما »

عصر غیبت امام عصر (عج) درس ۹ سال ۱۱

حضرت مهدی (عج) در سپیده دم جمعه نیمه شعبان سال ۲۵۵ ق در «سامراء» متولد شد و تا سال ۲۶۰ ق در کنار پدر زندگی کرد. وظایف امام حسن عسکری نسبت به فرزندش حضرت ولی عصر (عج) : ۱- حفظ فرزندش از گزند خلفای عباسی ۲- اثبات وجود ایشان و اعلام امامتش به عنوان امام دوازدهم.

پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰ ق، امامت حضرت مهدی (عج) شروع شد.

مرحله اول امامت حضرت مهدی (عج) تا سال ۳۲۹ ق به مدت ۶۹ سال طول کشید که غیبت صغری نامیده می شود. امام عصر (عج) در این ۶۹ سال توسط نواب اربعه و نواب خاص با شیعیان ارتباط داشت. شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب امام عصر (عج) برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود پس از خود جانشینی تعیین نکند و از این بعد غیبت کبری شروع می شود.

پیامبر اکرم (ص) درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی (عج) را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم معرفی کرده بود. سایر امامان نیز درباره ایشان سخن گفته بودند. به همین دلیل حاکمان بنی عباس در صدد بودند مهدی موعود (عج) را به محض تولد به قتل برسانند. برای همین، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت از پس پرده غیبت ادامه یابد.

غیبت حضرت مهدی (عج) آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.

امام را غایب نامیده اند زیرا ایشان از نظرها غایب است نه این که در جامعه حضور ندارد. این انسان ها هستند که امام را نمی بینند نه این که امام در بین مردم نیست. بهره مندی از امام در عصر غیبت کاهش می یابد، از این رو آن حضرت خود را به خورشید پشت ابر تشبیه کرده اند.

در دوران غیبت، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری است و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین.

بخش اصلی رهبری امام عصر (عج) مربوط به «ولایت معنوی» است که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست. ایشان به اذن خدا از احوال انسان‌ها آگاه است. به صورت‌های مختلف افراد مستعد به‌ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک‌ها و امدادهای معنوی برخوردار می‌سازد. امام عصر (عج) در نامه‌ای به شیخ مفید می‌فرماید: «ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست». هم‌اکنون نیز سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان امام عصر (عج) است. هدایت باطنی افراد، حل بعضی از مشکلات علمی علما، خیر دادن از پاره‌ای رویدادها، دستگیری از درماندگان، دعا برای مؤمنان، نمونه‌هایی از این یاری رسانی‌هاست. دوره غیبت، به معنای عدم رهبری امام عصر (عج) نیست، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان هم‌اکنون نیز با ایشان است اما این رهبری را انسان‌های عادی حس نمی‌کنند، همان‌طور که برخی انسان‌ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی‌یابند.

در انتظار ظهور ~~پیروان پیروان~~ درس ۹ سال ۱۱

- * عقیده به موعود و منجی در اسلام به‌خصوص در تشیع اعتقادی عمیق و استوار است.
- * **ویژگی جبهه حق** : در این جبهه خداپرستانی حضور دارند که در راه عدالت و دفاع از محرومان تلاش کرده‌اند.
- * **ویژگی جبهه باطل** : خودخواهان و خودپرستان که شرک و ستمگری می‌کنند، برای رسیدن به امیال خود از انسان‌ها بهره‌کشی می‌کنند، فساد و بی‌بند و باری را شایع می‌سازند، در این جبهه قرار دارند.
- * نتیجه نهایی وعده الهی پیروزی حق و عدل بر باطل و ظلم است و اداره جهان به دست حق‌طلبان خواهد افتاد.
- پیامبران الهی، برای تحقق وعده الهی یعنی پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ از یک طرح الهی سخن گفته‌اند و معتقدند که یک رهبر و ولی الهی از جانب خدا ظهور می‌کند و یک حکومت عادلانه در جهان تشکیل می‌دهد.
- * **اعتقاد به منجی در بین پیروان پیامبران فرصت ارزشمندی برای همکاری میان آن‌هاست.** این همکاری سبب نزدیکی و همدلی حق‌طلبان و مانع توطئه ستمگران می‌شود. ما مسلمانان مانند پیروان سایر ادیان عقیده داریم در آخرالزمان منجی انسان‌ها ظهور خواهد کرد. این منجی امام مهدی (عج) است که از نسل پیامبر (ص) می‌باشد.
- ما شیعیان معتقدیم منجی انسان‌ها دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است، که به اذن خدا ظهور می‌کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می‌دهد. در کتاب‌های اهل سنت تأکید شده امام مهدی (عج) از نسل پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه (س) است، اما هنوز به دنیا نیامده است.
- مشخص بودن پدر و مادر امام زمان (عج) این فایده را دارد که افراد فریبکار نمی‌توانند خود را مهدی موعود معرفی کنند.
- فواید زنده بودن امام زمان (عج) و حضور ایشان در جامعه** : ۱- پیروان آن حضرت، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می‌دانند و می‌توانند خواسته‌های خود را با آن امام در میان بگذارند.
- ۲- جامعه به صورت‌های گوناگون از هدایت‌های امام و ولایت معنوی امام برخوردار می‌گردد.
- مسئولیت‌های منتظران** : ۱- تقویت معرفت و محبت به امام ۲- پیروی از فرمان‌های امام عصر (عج) ۳- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ۴- دعا برای ظهور امام (عج).

تقویت معرفت و محبت به امام : عصر غیبت، عصر دودلی و شک و تردیدهاست. فتنه‌های گوناگون و اندیشه‌های رنگارنگ در این دوره پیدا می‌شود، بی‌ایمانی تبلیغ می‌شود. مؤمن حقیقی با افزایش معرفت خود، تردیدها را کنار می‌زند و با یقین برای فردایی روشن آماده می‌شود.

پیروی از فرمان‌های امام عصر (عج) : منتظر حقیقی در عصر غیبت هم پیرو امام است. یکی از علائم پیروی از امام عصر (عج) تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر است.

آماده کردن خود و جامعه برای ظهور : منتظر عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام تلقی می‌کند. منتظر عصر غیبت که با مستکبران زمان خود مبارزه نکرده، در روز ظهور به علت عدم آمادگی مانند قوم موسی به حضرت مهدی (عج) خواهد گفت: «تو و پروردگارت بروید بجنگید ما این جا می‌نشینیم.»

به اعتقاد برخی جامعه‌شناسان پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ به دو عامل وابسته است :

گذشته سرخ : اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

آینده سبز: انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر (عج)

هسته مرکزی یاران حضرت مهدی (عج) ۳۱۳ نفر به تعداد یاران پیامبر در جنگ بدر.

دعا برای ظهور امام : در انتظار ظهور بودن از برترین اعمال عصر غیبت است. امام علی (ع) می‌فرماید: «منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید، محبوب‌ترین کارها نزد خدا انتظار فرج است.»

اهداف جامعه مهدوی

عدالت گستری : در جامعه مهدوی، قطب مرفه و فقیر - طبقه مستکبر و مستضعف وجود ندارد.

آبادانی : برکت و آبادانی همه سرزمین‌ها را فرا می‌گیرد.

شکوفایی عقل و علم : همه مردم به کسب دانش و فهم اسرار هستی علاقه نشان می‌دهند و از رازهای هستی یکی پس از دیگری پرده برمی‌دارند.

امنیت کامل : اگر زن یا مردی در هر زمان از شب یا روز، از شرق به غرب عالم سفر کند، احساس ناامنی نمی‌کند.

فراهم شدن زمینه رشد و کمال : زمینه رشد و کمال برای همه افراد فراهم است. انسان‌ها بهتر می‌توانند خدا را بندگی کنند. انسان‌ها به هدفی که خدا در خلقت برای آن‌ها تعیین کرده بهتر و آسان‌تر می‌رسند.

مرجعیت و ولایت فقیه

دین اسلام یک دین همیشگی و برای همه دوران‌هاست. عقلاً ضروری است که دو مسئولیت مرجعیت دینی، ولایت ظاهری در عصر غیبت نیز ادامه یابد.